

Α.6. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ

Τα σενάρια μελλοντικής οικιστικής ανάπτυξης του Δήμου Χαλανδρίου προσδιορίζονται από δύο ομάδες παραγόντων:

- από την εσωτερική δυναμική ανάπτυξης του Δήμου ως συνόλου, αλλά και από την επιμέρους δυναμική των τμημάτων του, και
- από τις ευρύτερες αλλαγές και προβλεπόμενες εξελίξεις τόσο στο Πολεοδομικό Συγκρότημα Αθηνών του οποίου κεντρικό Δήμο αποτελεί ο Δήμος Χαλανδρίου, αλλά και του Λεκανοπεδίου και της Αττικής ευρύτερα μια και τα τρία αυτά επάλληλα σύνολα τείνουν πλέον να λειτουργούν και να αναπτύσσονται ως μία χωρική και λειτουργική ενότητα.

Χρήσιμες απόψεις για τη μελλοντική εξέλιξη της Αθήνας-Αττικής μπορούν να αντληθούν από το ερευνητικό πρόγραμμα «*Στρατηγικό Πλαίσιο Χωρικής Ανάπτυξης για την Αθήνα-Αττική*»¹.

Στη συγκεκριμένη έρευνα, ο σχετικός με τα σενάρια προβληματισμός αναπτύσσεται στο Κεφάλαιο Ε. Εδώ η προσέγγιση ακολουθεί δύο βήματα. Σε ένα πρώτο προσδιορίζονται οι παράγοντες με τη βοήθεια των οποίων συγκροτούνται τα σενάρια. Στη συνέχεια, στο δεύτερο βήμα, προσδιορίζονται εναλλακτικά σενάρια χωρικής οργάνωσης του συγκεκριμένου χωρικού συνόλου.

Στο επόμενο κεφάλαιο, το Κεφ. ΣΤ, αναπτύσσεται ως πρόταση του ερευνητικού προγράμματος το «επιθυμητό» σενάριο με αναφορά σε όλους τους παράγοντες οι οποίοι έχουν εκτιμηθεί και καθοριστεί ως οι παράγοντες που προσδιορίζουν την ανάπτυξη της Αθήνας-Αττικής.

Τα σενάρια μελλοντικής οργάνωσης του Δήμου Χαλανδρίου στηρίζονται στην προσέγγιση του συγκεκριμένου ερευνητικού προγράμματος, εξειδικεύοντας όσους παράγοντες κρίνεται απαραίτητο από την ίδια την κλίμακα της προσέγγισης η οποία αφορά μόνο το Δήμο, αλλά και λαμβάνοντας υπόψη όσες πρόσθετες πληροφορίες και στοιχεία συγκεντρώθηκαν κατά την εκπόνηση αυτού του ΓΠΣ.

Τα σενάρια που εξετάζονται στη συνέχεια αποτελούν εξειδικεύσεις στο Δήμο Χαλανδρίου του προβληματισμού που αναπτύσσεται στο ερευνητικό πρόγραμμα που αναφέρθηκε προηγουμένα, στις οποίες λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και η δυναμική του Δήμου. Οι δύο επόμενες προσεγγίσεις συνδέονται μεθοδολογικά καθώς η πρώτη μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί το πλαίσιο μιας προσέγγισης από τα «πάνω προς τα κάτω», ενώ η δεύτερη αποτελεί μία προσέγγιση «από τα κάτω».

Οι παράγοντες με τη βοήθεια των οποίων συγκροτούνται τα σενάρια διαφοροποιούνται σε δύο κατηγορίες:

- Σε αυτούς που συνδέονται άμεσα με το σχεδιασμό, και
- σε αυτούς που συνδέονται είτε έμμεσα, είτε ευρύτερα με το σχεδιασμό.

Στην πρώτη κατηγορία κατατάσσονται:

1. Η πληθυσμιακή δυναμική
2. Ο ρόλος της Αθήνας σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο
3. Ο ρόλος της Αθήνας στη χώρα

¹ ΥΠΕΧΩΔΕ ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας, *Ερευνητικό Πρόγραμμα «Στρατηγικό Πλαίσιο Ανάπτυξης για την Αθήνα – Αττική»*, Επιστημονικός Υπεύθυνος Κ. Λεοντίδου-Γεράρδη, Σύνοψη, Αθήνα, Ιούνιος 2004.

4. Η συνολική αναπτυξιακή δυναμική της πρωτεύουσας.

Στη δεύτερη κατηγορία κατατάσσονται:

5. Οι επιπτώσεις από τις ασκούμενες πολιτικές της Ευρωπαϊκές Ενώσεις και της χώρας
6. Οι διοικητικές ρυθμίσεις και αλλαγές
7. Οι επιπτώσεις των μεγάλων έργων
8. Η δυνατότητα χρηματοδότησης επενδύσεων στην Αττική στο μέλλον.

Στον προβληματισμό που προκύπτει από τη συνεκτίμηση των παραγόντων αυτών, θα πρέπει να προστεθεί, ουσιαστικά στον παράγοντα 5, και η εκτιμώμενη επίπτωση από τα όσα προβλέπονται στο ΕΣΠΑ 2007-2013 καθώς και στο ΠΕΠ Αττικής τα οποία εγκρίθηκαν πρόσφατα και εισέρχονται στη φάση της σταδιακής υλοποίησής τους.

Στο ερευνητικό πρόγραμμα εξετάζονται τέσσερις παραλλαγές σεναρίων:

1. Το ριζοσπαστικό σενάριο
2. Το ρεαλιστικό σενάριο
3. Το σενάριο των τάσεων
4. Το αρνητικό σενάριο ή το σενάριο της ανατροπής των ευνοϊκών προοπτικών.

Όπως και από τους τίτλους δηλώνεται, το ριζοσπαστικό σενάριο στηρίζεται στην παραδοχή ευνοϊκών και σημαντικών αλλαγών για το σύνολο της χωρικής ενότητας Αθήνας-Αττικής.

Το ρεαλιστικό σενάριο συνοψίζει τις απαιτήσεις ευνοϊκών εξελίξεων οι οποίες συνολικά θα στηρίζουν θετικές, αλλά μικρότερης έκτασης απ' ότι το προηγούμενο σενάριο, αλλαγές.

Το τρίτο σενάριο των τάσεων παραπέμπει σε μια εξέλιξη η οποία προκύπτει από τις κυρίαρχες τάσεις. Η κατάσταση αυτή προκύπτει είτε επειδή η πολιτική που γίνεται αποδεκτή ότι θα ασκηθεί, τελικά, είναι ατελέσφορος, είτε επειδή ουσιαστικά δεν ασκείται πολιτική.

Τέλος, το τέταρτο σενάριο συνιστά ένα σενάριο αποτυχίας. Η αποτυχία προκύπτει είτε επειδή ο σχεδιασμός είναι άστοχος, είτε επειδή οι εξελίξεις στο μέλλον προσδιορίζονται σημαντικά από παράγοντες οι οποίοι δεν μπορούν να ελεγχθούν, με συνέπεια να διαμορφώνεται, παρά τις όποιες προσπάθειες άσκησης πολιτικής, ένα αρνητικό μη επιθυμητό αποτέλεσμα. Η ενσωμάτωση ενός προβληματισμού προς αυτή την κατεύθυνση κρίνεται απαραίτητη σε ένα ερευνητικό πρόγραμμα ΑΕΙ, θεωρείται όμως υπερβολική για μια μελέτη ΓΠΣ μια και ουσιαστικά η παραδοχή εξελίξεων προς αυτή την κατεύθυνση συνεπάγεται αποτυχία, ακόμα και αναίρεση του σχεδιασμού.

Επομένως εξετάζονται τρία σενάρια. Τα σενάρια αυτά αναπτύσσονται στην ευρύτερη λογική που έχει περιγραφεί παραπάνω, ενσωματώνουν μια σειρά παραγόντων που επιτρέπουν την εξειδίκευσή τους στο Δήμο Χαλανδρίου και ονομάζονται:

- Οι τάσεις
- Η έντονη παρέμβαση
- Η ήπια παρέμβαση ή το ρεαλιστικό σενάριο

Η επιλογή των ονομάτων των τριών σεναρίων δηλώνει και τις εκτιμήσεις ως προς την αποτελεσματικότητα της συγκεκριμένης προσέγγισης στο πλαίσιο εντός του οποίου αυτή πραγματοποιείται. Συγκεκριμένα, το πρώτο σενάριο, το σενάριο των τάσεων, προβάλλει στο μέλλον την εικόνα όπως αυτή θα διαμορφωθεί χωρίς να ληφθούν σοβαρά υπ' όψη σχεδιαστικές παρεμβάσεις. Τα πράγματα και η χωρική οργάνωση του Δήμου θα

διαμορφωθούν στο μέλλον σύμφωνα με τους ίδιους παράγοντες με τους οποίους διαμορφώνονται κι σήμερα. Η, τουλάχιστον, η σχετική σημασία και η αλληλεπίδραση των βασικών για τη διαμόρφωση της εικόνας του Δήμου παραμέτρων δεν αλλάζει μέχρι το έτος στόχο.

Το δεύτερο σενάριο είναι το σενάριο της έντονης παρέμβασης. Το σενάριο αυτό προκύπτει με την αυστηρή ερμηνεία των προδιαγραφών της συγκεκριμένης προσέγγισης και με την παραδοχή ότι αφ'ενός η διοίκηση όλων των βαθμίδων που εμπλέκονται στη διαχείριση των ζητημάτων που συνδέονται με την ανάπτυξη και τη διαμόρφωση της χωρικής εικόνας του Δήμου μπορούν να δρουν συντονισμένα και αποτελεσματικά, αφ'ετέρου οι κάτοικοι προσαρμόζονται στις επιταγές της διοίκησης.

Είναι προφανές ότι το σενάριο αυτό απέχει από την πραγματικότητα, αλλά, ταυτόχρονα, μπορεί να οδηγήσει, ως προς το δεύτερο σκέλος του, τους κατοίκους, σε τέτοιες συμπεριφορές οι οποίες συνεπάγονται την πιθανότητα υπονόμησης και ανατροπής πολλών από τους βασικούς στόχους της συγκεκριμένης σχεδιαστικής προσπάθειας.

Το τρίτο σενάριο αντιστοιχεί στην ήπια παρέμβαση και αποτελεί το ρεαλιστικό σενάριο. Το σενάριο δηλ. το οποίο, λαμβανομένων υπ' όψη όλων των παραγόντων που καθορίζουν την αποτελεσματικότητα του σχεδιασμού (πρόταση, διοικητικό πλαίσιο, αποτελεσματικότητα της διοίκησης όλων των βαθμίδων, γενικές εξελίξεις στην Αθήνα και Αττική, συμπεριφορές και αντιδράσεις των κατοίκων κλπ) θεωρείται ότι τελικά θα διασφαλίσει την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων.

Τα σενάρια, επομένως, είναι τρία και αναπτύσσονται ουσιαστικά εξειδικεύοντας στο Δήμο Χαλανδρίου τους παράγοντες που αναφέρονται προηγούμενα, σε συνδυασμό με μια σειρά παραγόντων που είναι καθοριστικοί για τη λειτουργία και τη δυναμική του Δήμου συνολικά και στα επιμέρους τμήματά του.

Οι παράγοντες αυτοί είναι:

1. Ευρύτερες τάσεις της οικονομίας και επιπτώσεις στο Δήμο
2. Διοικητική μεταρρύθμιση και αποτελεσματικότητα
3. Μεταφορές - κυκλοφορία
4. Υποδομές (πλην μεταφορών)
5. Τεχνολογία
6. Οικιστικός ιστός - ελεύθεροι χώροι - οικοδόμηση
7. Κεντρικές – περιφερειακές - υπερτοπικές και τοπικές λειτουργίες
8. Παραγωγική δραστηριότητα - ζώνες και περιοχές συγκέντρωσης
9. Περιβάλλον
10. Κοινωνικές ανισότητες - ομάδες σε κίνδυνο
11. Διοίκηση-Θεσμοί

Τελικά, είναι εύκολο να προσδιοριστεί και η σχέση των σεναρίων, ευρύτερης ανάπτυξης και χωρικής ανάπτυξης, του ερευνητικού προγράμματος του ΕΜΠ και της συγκεκριμένης προσέγγισης. Επιλέγεται και εδώ η ρεαλιστική προσέγγιση προσαρμοσμένη στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις ανάγκες του Δήμου.

A.6. ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ..... 146

